

**GODIŠNJI
IZVJEŠTAJ
2025**

SADRŽAJ

1. Najvažnije u 2025. godini.....	5
1.1 Antifašizam je najveći koncept na svijetu.....	7
1.2 Upozorenje o stanju ljudskih prava.....	9
2. Godina obilježavanja	11
2.1 Trideset godina od genocida u Srebrenici	11
2.2 Trideset godina od operacije Oluje.....	13
2.3 Trideset i dvije godine od zločina u Ahmićima.....	15
2.4 Neobilježena mjesta stradanja.....	17
2.5 Apel protiv govora mržnje na utakmicama.....	21
3. Pregled realiziranih programa i inicijativa.....	22
3.1 Edukacija mladih i aktivizam.....	23
3.1.1 Izložba „Mladi se sjećaju zaboravljenih“	23
3.1.2 Program „Mladi se sjećaju zaboravljenih“	25
3.1.3 Regionalna aktivistička škola „Novi val“	26
3.2 Suočavanje s prošlošću i zagovaranje.....	29
3.2.1 Dijalozi bez filtera: Razgovori mladih o ratovima 1990-ih i sjećanju u digitalnom prostoru.....	29
3.2.2 Okrugli stol „Perspektiva nove generacije: Raspad Jugoslavije i ratovi 1990-ih“ na Kliofestu.....	30
4. Ne možemo govoriti o ratu ako ne govorimo o miru.....	31
4.1 Trideset i četiri godine od ubojstva Josipa Reihla Kira.....	32
4.2 Spomen-šetnja Putevima goranskih mirovnjaka...	33
4.3 Predstavljanje autobiografije „Ja sam Alen“	35
5. A od ove godine.....	37
5.1 A što naš novi tim kaže o Inicijativi?.....	38
5.2 Novi programski okvir.....	40
5.3 Nove programske inicijative.....	41

UMJESTO UVODA

Relativizacija povijesnih činjenica, toleriranje govora mržnje i izostanak institucionalne reakcije na otvorene napade na ustavne vrednote obilježili su 2025. godinu u Hrvatskoj. Umjesto dosljednog inzistiranja na vladavini prava i zaštiti ljudskih prava, svjedočili smo odgađanju odgovornosti i političkim kalkulacijama u pitanjima koja bi morala biti iznad dnevnopolitičkih interesa. Ondje gdje su odgovori morali biti jasni i nedvosmisleni, oni su izostali. A bez jasnog odgovora nema povjerenja u institucije, nema stvarne zaštite prava svih građana i građanki, niti demokracije koja počiva na odgovornosti.

U godini u kojoj je održan najveći (pro)fašistički skup u Europi nakon Drugog svjetskog rata, izostala je odlučna i nedvosmislena institucionalna osuda i sankcioniranje protuustavnih poruka i simbola koji su ondje javno istaknuti i izgovoreni. Time nije doveden u pitanje samo javni red, nego i temeljne vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske. Umjesto jasne i principijelne zaštite Ustava otvoren je prostor normalizaciji ideologija koje su u izravnoj suprotnosti s antifašističkim temeljima suvremene hrvatske državnosti.

Takva politička klima ostavljala je dojam da zaštita ustavnih vrednota nije prioritet, nego predmet političke procjene. Na takav pristup ne pristajemo. Obrana ljudskih prava, ravnopravnosti i dostojanstva svih ljudi ne može biti selektivna niti uvjetovana interesima.

Suočeni s prijetnjama, napadima i pokušajima zastrašivanja kulturnih i političkih aktera, prvi put u sedamnaest godina djelovanja objavili smo **Upozorenje o stanju ljudskih prava u Hrvatskoj**. Upozorili smo na de facto sužavanje prostora političkih i kulturnih sloboda te pozvali nadležne institucije na obnovu ustavnog poretka u njegovom punom smislu, ne samo formalno, nego i sadržajno. **Nismo pristali na šutnju.**

Naš odgovor, međutim, nije ostao na razini javnih reakcija.

Tijekom 2025. godine proveli smo niz programa, razmjena i studijskih posjeta za mlade, usmjerenih na jačanje svijesti o važnosti pravde za kršenja ljudskih prava počinjena tijekom ratova 1990-ih. U vremenu rastućeg revizionizma i pojednostavljenih narativa nužno je otvoriti prostor za kritičko promišljanje prošlosti te naglasiti važnost dijaloga, uključivog obilježavanja sjećanja i procesa pomirenja, osobito u zajednicama pogođenima sukobima i podjelama.

Regionalna aktivistička škola u Osijeku okupila je mlade iz Hrvatske i Srbije, stvarajući prostor za razmjenu iskustava i suočavanje s različitim interpretacijama nedavne prošlosti. Studijski posjeti **Trusini i Ahmićima**, uz sudionike iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine, omogućili su izravno upoznavanje s mjestima stradanja i osobnim pričama koje često ostaju izvan dominantnih narativa.

Kroz inicijativu **Mladi pamte zaboravljene** mladi aktivisti i aktivistkinje iz Hrvatske istraživali su i dokumentirali ratne zločine, mučenja i ubojstva, uključujući i slučajeve za koje ni nakon više desetljeća nitko nije pozvan na odgovornost. U sklopu inicijative postavljena je istoimena izložba nastala nakon posjeta više od trideset mjesta stradanja i sjećanja. Pomoću osobnih svjedočanstva žrtava izložba je sudionicima omogućila dublje razumijevanje sukoba te važnosti očuvanja sjećanja uz istodobno zalaganje za pravdu.

Organizirali smo i online program **Dijalozi bez filtera: Razgovori mladih o ratovima 1990-ih i digitalnom pamćenju**, pružajući strukturirano i sigurno okruženje za razmjenu stavova i propitivanje dominantnih interpretacija prošlosti. Predstavili smo i autobiografiju **Ja sam Alen**, koja donosi iskustvo djeteta rođenog kao posljedica ratnog seksualnog nasilja u Bosni i Hercegovini. Taj je susret otvorio prostor za razgovor o temama koje su godinama bile potisnute te naglasio važnost regionalne suradnje u procesima tranzicijske pravde.

Sjećanje razumijemo kao aktivan društveni proces koji zahtijeva priznanje činjenica, empatiju i odgovornost. Obilježili smo tridesetu obljetnicu genocida u **Srebrenici** te tridesetu obljetnicu vojno-redarstvene operacije **Oluje**, nastojeći među mladima potaknuti svijest o važnosti uključivog pristupa koji prepoznaje sve žrtve, neovisno o njihovoj etničkoj ili nacionalnoj pripadnosti. Podsjećali smo i na neobilježena mjesta stradanja **u Dvoru i Kerestincu**. Vjerujemo da pomirenje bez pravde nema vjerodostojnost te da se trajni mir može graditi jedino kroz priznanje, preuzimanje odgovornosti i poštovanje svih pogođenih zajednica.

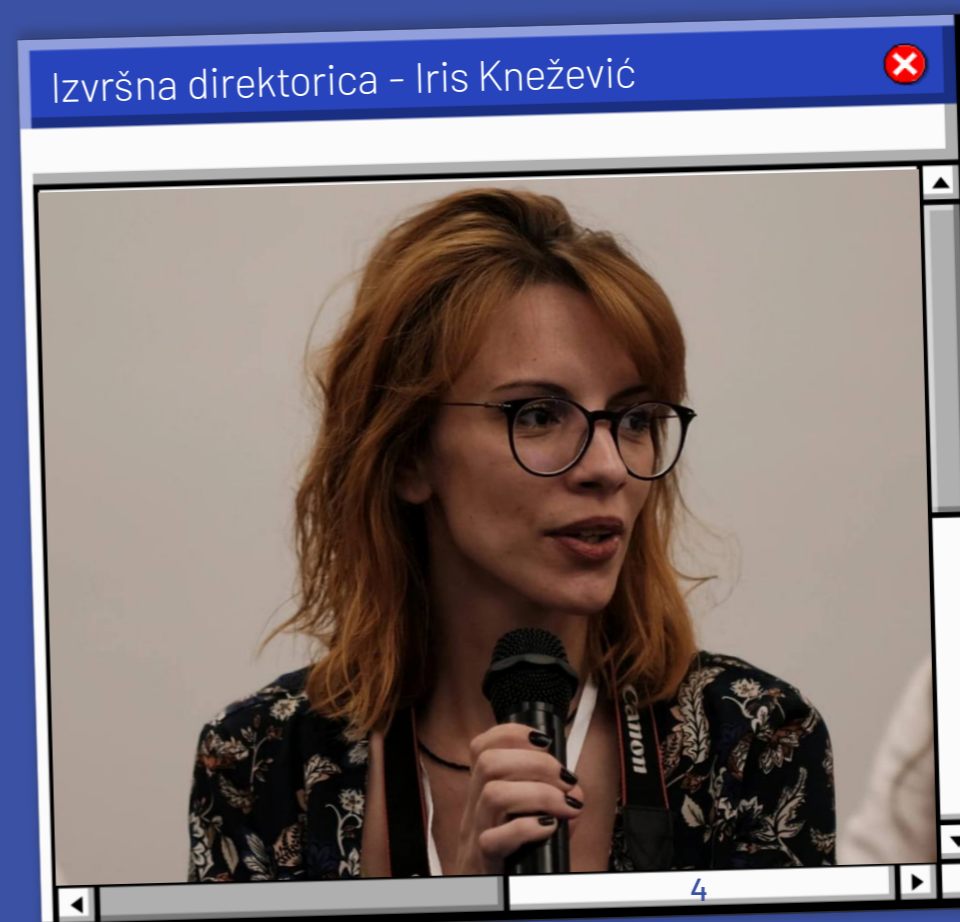
Uz programe usmjerene na mlade, nastavili smo i zagovaračke aktivnosti usmjerene na zaštitu temeljnih ustavnih vrijednosti te jačanje institucionalne odgovornosti. Pozivali smo nadležne institucije na dosljednu primjenu zakona i procesuiranje nezakonitih djela. Javno smo reagirali na pojave govora mržnje, uključujući i one na nogometnim utakmicama, te sudjelovali u mirovnim inicijativama, nastojeći doprinositi dijalogu, pomirenju i sprječavanju nasilja u postratnim društvima.

Unatoč izazovima, 2025. godinu obilježili su i mladi ljudi koji odbijaju prihvatiti mržnju kao društvenu normu. Mladi koji traže odgovornost, koji brane javni prostor i koji razumiju da je demokracija proces koji zahtijeva aktivno sudjelovanje. Upravo zato rad s mladima, u Hrvatskoj i regiji, ostaje središte našeg djelovanja.

Dok smo odgovarali na zabrinjavajuće društvene procese, istodobno smo oblikovali novu strategiju i definirali jasne programske pravce za naredno desetljeće. U vremenu rastućih tenzija i podjela odlučili smo dodatno ulagati u dugoročne procese pomirenja, pravde, kulture sjećanja i demokracije.

Inicijativa je bila i ostat će nedvosmislena u obrani ljudskih prava i građanskih sloboda. Nastavit ćemo podržavati pravne borbe, jačati mlade aktere društvenih promjena i stvarati sigurne prostore za dijalog i solidarnost.

**Jer odgovornost nije samo društveno
politički stav, ona je temelj svakog
demokratskog društva.**

1. NAJVAŽNIJE U 2025. GODINI

Tijekom 2025. godine institucije Republike Hrvatske u više su navrata zakazale u zaštiti Ustava i vrednota koje promiče, kao i u prevenciji i zaštiti ljudskih prava koja jamči.

Bila je to godina obilježena najvećim (pro)fašističkim skupom održanim u Europi nakon Drugog svjetskog rata, ali i prijetnjama, napadima te drugim obrascima ponašanja koji ozbiljno ograničavaju slobodu političkog i kulturnog izražavanja.

Za nas je to bila godina u kojoj smo uporno podsjećali na ono što Ustav Republike Hrvatske, osobito njegov članak 3., jasno propisuje, zahtijevali djelovanje u skladu s tim načelima te upozoravali da ignoriranje dužnosti zaštite ustavnih vrednota prijeti nazadovanjem teško stečene hrvatske demokracije.

Sloboda, jednakost, nacionalna ravnopravnost i ravnopravnost spolova, mirotvorstvo, socijalna pravda, poštivanje prava čovjeka, nepovredivost vlasništva, očuvanje prirode i čovjekova okoliša, vladavina prava i demokratski višestranački sustav najviše su vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske i temelji za tumačenje Ustava.

- iz Članka 3 Ustava Republike Hrvatske

IZDVAJAMO

IZDVAJAMO

IZDVAJAMO

IZDVAJAMO

1.1 ANTIFAŠIZAM JE NAJVEĆI KONCEPT NA SVIJETU

Koncert Marka Perkovića „Thompsona“, održan na zagrebačkom Hipodromu, predstavlja najmasovniji napad na ustavne vrednote Republike Hrvatske od kraja devedesetih godina do danas. Riječ je o izravnom napadu na temeljne vrednote Europske unije i ozbiljnoj prijetnji dugoročnoj opstojnosti demokratskog poretka u Hrvatskoj.

Uoči koncerta održanog u srpnju u Zagrebu, diljem grada postavili smo billboarde s porukom „Antifašizam je najveći koncept na svijetu“. Time smo željeli podsjetiti da je moderna hrvatska državnost utemeljena nasuprot proglašenju NDH, odnosno nasuprot fašizmu i ustaštvu. Višednevni pokret obilježen simbolima i porukama mržnje kulminirao je javnim izgovaranjem ustaškog slogana pred stotinama tisuća ljudi, čime je taj događaj postao najveći (pro)fašistički skup održan u Europi nakon Drugog svjetskog rata.

Tim povodom **pozvali smo** Vladu Republike Hrvatske da sankcionira isticanje simbola i javno izražavanje protuzakonitih i protuustavnih poruka u javnom prostoru. Gradonačelnika Grada Zagreba pozvali smo da u posebnom obraćanju osudi mržnju te objavi mjere kojima će zaštititi i umiriti građanke i građane Zagreba. Vladu Republike Hrvatske i Grad Zagreb pozvali smo da podrže mjere građanskog obrazovanja u skladu s temeljnim vrednotama ustavnog poretka Republike Hrvatske. Predsjednika Republike Hrvatske pozvali smo da u posebnom obraćanju osudi masovno isticanje simbola i javno izražavanje protuzakonitih i protuustavnih poruka, a Europski parlament i Europsku komisiju da osiguraju veća sredstva za obrazovanje, razmjenu mladih i programe zaštite temeljnih vrednota Unije u Hrvatskoj.

Antifašizam je najveći koncept na svijetu!

1.2 UPOZORENJE O STANJU LJUDSKIH PRAVA

Po prvi put u sedamnaest godina djelovanja objavili smo **Upozorenje o stanju ljudskih prava u Hrvatskoj**, u kojem smo upozorili da su političke i kulturne slobode u zemlji de facto suspendirane. Od nadležnih tijela zatražili smo obnovu ustavnog poretka i jamčenje slobode izražavanja, kao i pokretanje ustavnog postupka za zabranu stranke Domovinski pokret zbog njihova otvorenog protuustavnog djelovanja. Predsjednika Republike Zorana Milanovića pozvali smo da pozove Ustavni sud Republike Hrvatske na pokretanje postupka protiv Domovinskog pokreta.

Tijekom godine svjedočili smo brojnim prijetnjama, napadima i drugim obrascima ponašanja koji ograničavaju slobodu političkog i kulturnog izražavanja. Zabilježena su otkazivanja festivala i kulturnih događanja zbog prijetnji nasiljem, javno upućene prijetnje i poruke mržnje prema građanima, političarima, umjetnicima i aktivistima, kao i sve izraženija samocenzura uzrokovana strahom od nasilja.

Kulminacija suspenzije kulturnih i političkih sloboda dogodila se u studenom, kada je u Splitu prekinut program Dana srpske kulture. Tada je profašistička skupina muškaraca odjevenih u crno ušla u prostor u kojem se program trebao održati i, uz povike „Za dom spremni“, nasilno ga prekinula.

Budući da Ustav Republike Hrvatske jamči političke i kulturne slobode, a one su dodatno zaštićene međunarodnim instrumentima i domaćim zakonodavstvom, podsjetili smo na odgovornost hrvatskih institucija da ta jamstva osiguraju svim građanima i osobama pod hrvatskom jurisdikcijom, te smo pozvali nadležne da ovu procjenu de facto suspenzije političkih i kulturnih sloboda shvate ozbiljno i poduzmu odlučne mjere za obnovu javnog poretka u kojem su ta prava zajamčena svima.

Stoga smo pozvali Predsjednika Republike Hrvatske da svom Kabinetu za obranu i nacionalnu sigurnost naloži hitnu procjenu djelovanja sigurnosno-obavještajnog sustava u vezi s prijetnjama i nasiljem koje je dovelo do de facto suspenzije političkih i kulturnih sloboda, te da o nalazima izvijesti javnost u posebnom obraćanju. Također smo pozvali Predsjednika Republike i predsjednika Vlade da hitno sazovu Vijeće za nacionalnu sigurnost radi rasprave o ovim prijetnjama temeljnim slobodama, uključujući zadaću sigurnosno-obavještajnog sustava da identificira i prati djelovanje organizacija i pojedinaca koji faktički onemogućuju ostvarivanje ustavnih prava i sloboda. Predsjednika Vlade, potpredsjednika Vlade i ministra unutarnjih poslova pozvali smo da osiguraju obnovu javnog reda kroz učinkovitu zaštitu temeljnih ustavnih prava i sloboda u cijeloj zemlji, uključujući dosljednu primjenu zakona i procesuiranje nezakonitih djela.

2. GODINA OBILJEZAVANJA

2.1 TRIDESET GODINA OD GENOCIDA U SREBRENICI

Srebrenica. Deset slova koja označavaju tugu, bol, prekinuto djetinjstvo, neostvarene snove i genocid.

Naša izvršna direktorica, tadašnja aktivistkinja Inicijative, Iris Knežević, u okviru Ljetne škole Centra za postkonfliktna istraživanja boravila je u Potočarima i sudjelovala u obilježavanju trideset godina od genocida u Srebrenici.

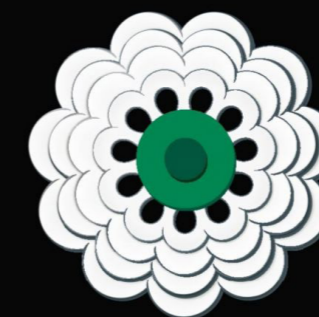
Povodom te godišnjice napisala je **tekst** u kojem podsjeća na ulogu mladih u regiji u očuvanju sjećanja na genocid u Srebrenici te u borbi protiv nacionalističkih i zlonamjernih narativa koji onemogućuju ili usporavaju proces suočavanja s prošlošću i pomirenja.

„Srebrenica, trideset godina poslije, pokazuje koliko je važno čuvati sjećanje. Njegovanje kulture sjećanja i podsjećanje na ono što se dogodilo nije samo čin poštovanja prema žrtvama, već i nužan korak prema izgradnji mira, dijaloga i svjesnih građana, onih koji uče iz prošlosti.“

Obilježavanje genocida u Srebrenici

30 godina od genocida u Srebrenici

30 GODINA OD GENOCIDA

2.2 TRIDESET GODINA OD OPERACIJE OLUJE

Za vlasti u Hrvatskoj i Srbiji žrtve su samo ukras šovinističke politike.

 Povodom tridesete godišnjice Operacije Oluje, s Inicijativom mladih za ljudska prava u Srbiji, zajedničkim smo priopćenjem upozorili da su vlasti i u Hrvatskoj i u Srbiji obilježavanje ove godišnjice iskoristile kako bi, svaka na svoj način, demonstrirale šovinizam i potpuno odustajanje od odgovornosti prema žrtvama.

Pozvali smo na odgovoran odnos prema žrtvama Operacije Oluje te podsjetili da je Inicijativa mladih za ljudska prava u Srbiji još 2022. godine Komisiji za nazive ulica i trgova Grada Beograda uputila zahtjev da ulica ratnog hušaka Brane Crnčevića dobije novo ime, po Ružici Markobašić, žrtvi ratnog zločina počinjenog nad hrvatskim civilima i zarobljenicima na Ovčari.

Također smo podsjetili da je Inicijativa mladih za ljudska prava Hrvatska prije točno 15 godina u Kninu postavila ploču isprike civilnim žrtvama Operacije Oluje te da smo na tridesetoj godišnjicu pozvali Grad Knin na dijalog o službenom postavljanju ovakvog primjerenog spomena civilnim žrtvama.

2.3 TRIDESET I DVIJE GODINE OD ZLOČINA U AHMIĆIMA

„Najupečatljivija mi je bila baka u Ahmićima koja je rekla da se još uvijek boji. Odgovorili smo joj da nećemo dopustiti da se tako nešto ikada ponovi.“

„Ovo studijsko putovanje shvatila sam kao poziv na zajedništvo, prihvaćanje različitosti, kulturu pamćenja i borbu za trajni mir.“

– Refleksije sudionika i sudionica studijskog putovanja u Ahmiće

U Ahmićima su 16. travnja 1993. godine pripadnici Hrvatskog vijeća obrane (HVO) i specijalne jedinice Vojne policije HVO-a, tzv. „Jokeri“, počinili masovni zločin nad civilima, ubivši 116 bošnjačkih civila, među kojima je bilo jedanaest djece i trideset i dvije žene. Najmlađa žrtva imala je samo tri mjeseca, a najstarija 82 godine.

Istoga dana, 16. travnja 1993. godine, u Trusini su pripadnici Armije Republike Bosne i Hercegovine (ARBiH) ubili 22 Hrvata, uključujući 15 civila i sedam zarobljenih vojnika Hrvatskog vijeća obrane (HVO). Ranjena su četiri civila, od kojih dvoje djece.

U suradnji s Inicijativom mladih za ljudska prava Bosne i Hercegovine i Fondacijom Friedrich Ebert u Bosni i Hercegovini organizirali smo **studijsko putovanje** u Ahmiće i Trusinu u travnju 2025. godine. Putovanje se održalo tijekom vikenda koji je prethodio zajedničkoj obljetnici počinjenih zločina.

Uz ovo iskustvo, važno je istaknuti i dojmove tadašnje aktivistkinje Inicijative, Iris Knežević, a današnje izvršne direktorice, koja je sudjelovala na partnerskom programu organizacije Centra za postkonfliktna istraživanja u Sarajevu. Tijekom posjete Ahmićima, spoznavajući užase koje su počinili pripadnici HVO-a, Knežević je osjetila snažnu osobnu odgovornost, kao mlada osoba iz Hrvatske koja bi trebala govoriti o ovom zločinu i ne skretati pogled s prošlosti.

U svojoj reportaži naglasila je da posjećivanje mjesta stradanja ne donosi samo znanje o sudski utvrđenim činjenicama, nego nas uči važnosti odgovornog suočavanja s prošlošću. Takav pristup aktivno doprinosi razvoju inkluzivne memorijalizacije i jača svijest o potrebi komemoriranja svih žrtava, bez obzira na etničku pripadnost, zaključila je.

Prema njezinom iskustvu, pravda za žrtve ne znači samo kažnjavanje počinitelja, nego i javno priznanje zločina, prisustvo političara na komemoracijama te poduzimanje nužnih mjera protiv onih koji u javnom diskursu negiraju zločine i veličaju počinitelje. Tek kroz takvo aktivno suočavanje s prošlošću može se pokazati da patnja žrtava ostaje priznata i da se gradi društvo temeljeno na pomirenju i zajedničkoj odgovornosti.

2.4 NEOBILJEŽENA MJESTA STRADANJA

Tijekom 2025. godine u suradnji s mirovnim aktivistima Centra za nenasilnu akciju Beograd-Sarajevo i Inicijativom mladih za ljudska prava u Srbiji, posjetili smo i obilježili neobilježena mjesta stradanja.

 Diljem regije, mjesta stradanja, logori i masovne grobnice ostaju sustavno zaboravljeni, preoblikovani ili potpuno nememorijalizirani. U prosincu 2025. godine mladi iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Srbije sudjelovali su u **akciji obilježavanja** bivših zatočeničkih objekata i mjesta ubojstava u Šljivovici, Stajićevu i Begejcima u Srbiji, na Alipašinom Polju u Sarajevu, kao i u Dvorcu Kerestinec i Dvoru na Uni u Hrvatskoj.

Naši sudionici posjetili su i obilježili mjesta stradanja u Dvoru na Uni i Dvorcu Kerestinec.

Centar za nenasilnu akciju od 2015. godine provodi akciju obilježavanja neobilježenih mjesta stradanja u Bosni i Hercegovini, u okviru koje je do danas obilježeno više od 150 lokacija. Inicijativa mladih za ljudska prava Hrvatska i ranije se u više navrata priključivala ovoj akciji, dok je 2025. godine ona po prvi put provedena uz sudjelovanje aktivistkinja i aktivista sve tri organizacije te na teritoriju triju država.

Mjesta stradanja nisu slučajno zaboravljena. Ona su u sve tri države sustavno zanemarivana, prešućivana i zakopavana. Mladi u Hrvatskoj danas često ne znaju da su nadomak mjesta u kojima žive prije samo trideset godina, ljudi mučeni, ubijani i nestajali.

Inicijativa inkluzivnu memorijalizaciju vidi kao jednu od temeljnih okosnica svog rada, kao način da se ne zaborave mjesta koja su se pokušala izbrisati iz kolektivnog sjećanja, da se žrtvama oda počast i da nove generacije dobiju podsjetnik na odgovornost u procesu suočavanja s prošlošću, priznavanja zločina i osiguravanja pravde.

U okviru zajedničke akcije obilježena su sljedeća mjesta:

Barake nekadašnjeg građevinskog poduzeća Planum, Šljivovica, Republika Srbija

Objekti napuštenih baraka nekadašnjeg građevinskog poduzeća Planum u selu Šljivovica, nadomak Užica, u razdoblju od kolovoza 1995. do 10. travnja 1996. godine služili su kao mjesto zatočenja osoba bošnjačke nacionalnosti, koje su ondje prisilno dovedene, ponajviše nakon pada enklava Srebrenice i Žepe. (ONMS izvor)

Lovački dom, Begejci (Torak), Republika Srbija

Objekt Lovačkog doma u Begejcima u razdoblju od 1. listopada 1991. godine služio je kao mjesto zatočenja osoba hrvatske i srpske nacionalnosti iz Osijeka, Vukovara, Vinkovaca i okolnih mjesta, od kojih je većina zatočena nakon pada Vukovara u studenom 1991. godine. (ONMS izvor)

Poljoprivredno gospodarstvo Stajićevo, Republika Srbija

Objekti poljoprivrednog gospodarstva Stajićevo, u blizini Zrenjanina, u razdoblju od 18. studenog do 22. prosinca 1991. godine služili su kao mjesto zatočenja osoba hrvatske nacionalnosti, prisilno dovedenih nakon pada Vukovara. (ONMS izvor)

Dvorac Kerestinec, Kerestinec, Republika Hrvatska

Objekt Dvorca Kerestinec od prosinca 1991. do svibnja 1992. godine služio je kao mjesto zatočenja osoba srpske i hrvatske nacionalnosti, dovedenih ponajviše nakon zatvaranja zatočeničkog objekta u Gajevoj ulici u Zagrebu. (ONMS izvor)

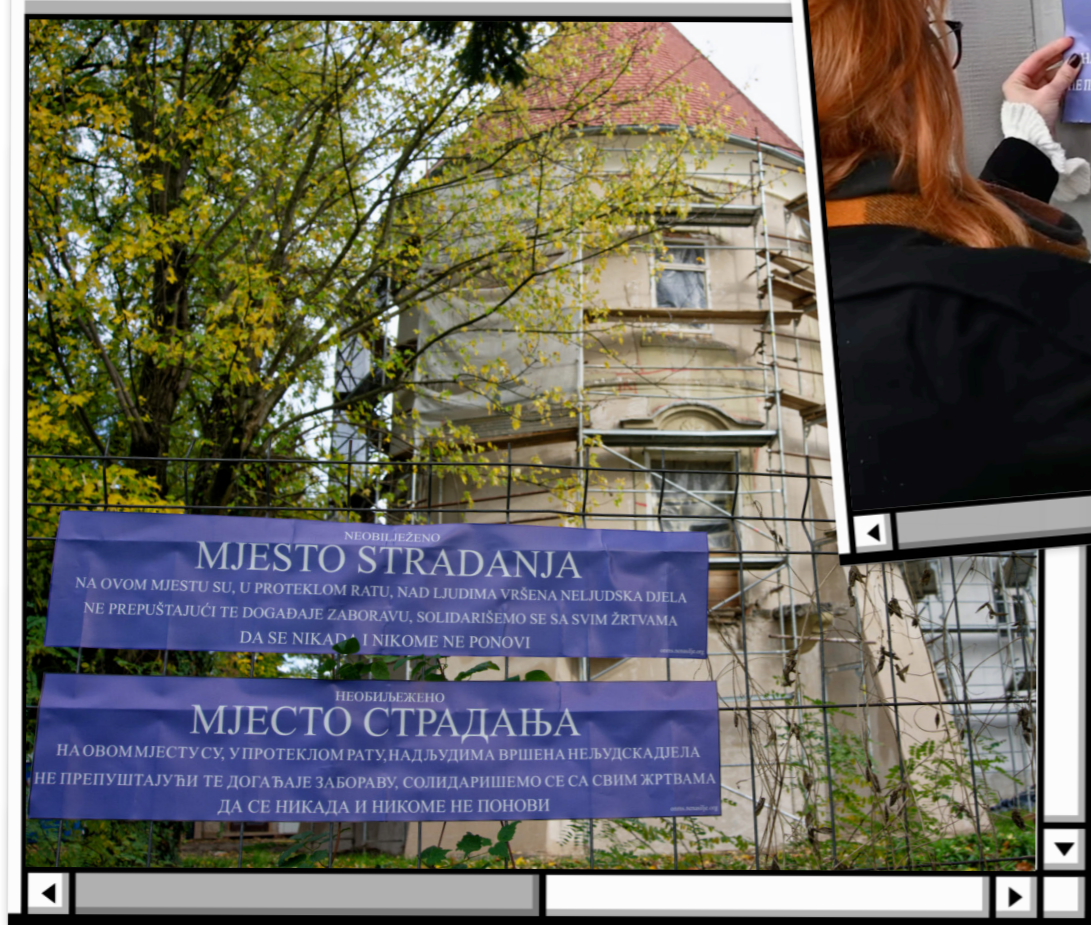
Nekadašnje sjedište TO „Stela“, Alipašino Polje, Bosna i Hercegovina

U sarajevskom naselju Alipašino Polje, od sredine travnja do kolovoza 1992. godine, uspostavljeno je više mjesta zatočenja za srpske civile. Nekadašnji kafić „Borsalino“, prostorije mjesne zajednice, mesnice i drugi objekti korišteni su za nezakonito zatočenje, zlostavljanje i mučenje civila, uključujući silovanja žena. Više osoba je ubijeno, a neki se i danas vode kao nestali. (ONMS izvor)

Osnovna škola Dvor, Republika Hrvatska

U nekadašnju Osnovnu školu 1. maj, danas OŠ Dvor, 5. kolovoza 1995. godine tijekom operacije „Oluja“ evakuirano je pedesetak štíćenika psihijatrijske bolnice i doma za starije iz Petrinje, srpske i hrvatske nacionalnosti. Devetero preostalih, osoba s teškim tjelesnim i mentalnim invaliditetima, ostalo je u školi. Dana 8. kolovoza 1995. godine, tijekom bitke za Dvor, u školu je ušla skupina neidentificiranih vojnika i ubila preostale civile. (ONMS izvor)

Obilježavanje mjesta stradanja

Obilježavanje mjesta stradanja

Obilježavanje mjesta stradanja

Obilježavanje mjesta stradanja

2.5 APEL PROTIV GOVORA MRŽNJE NA UTAKMICAMA

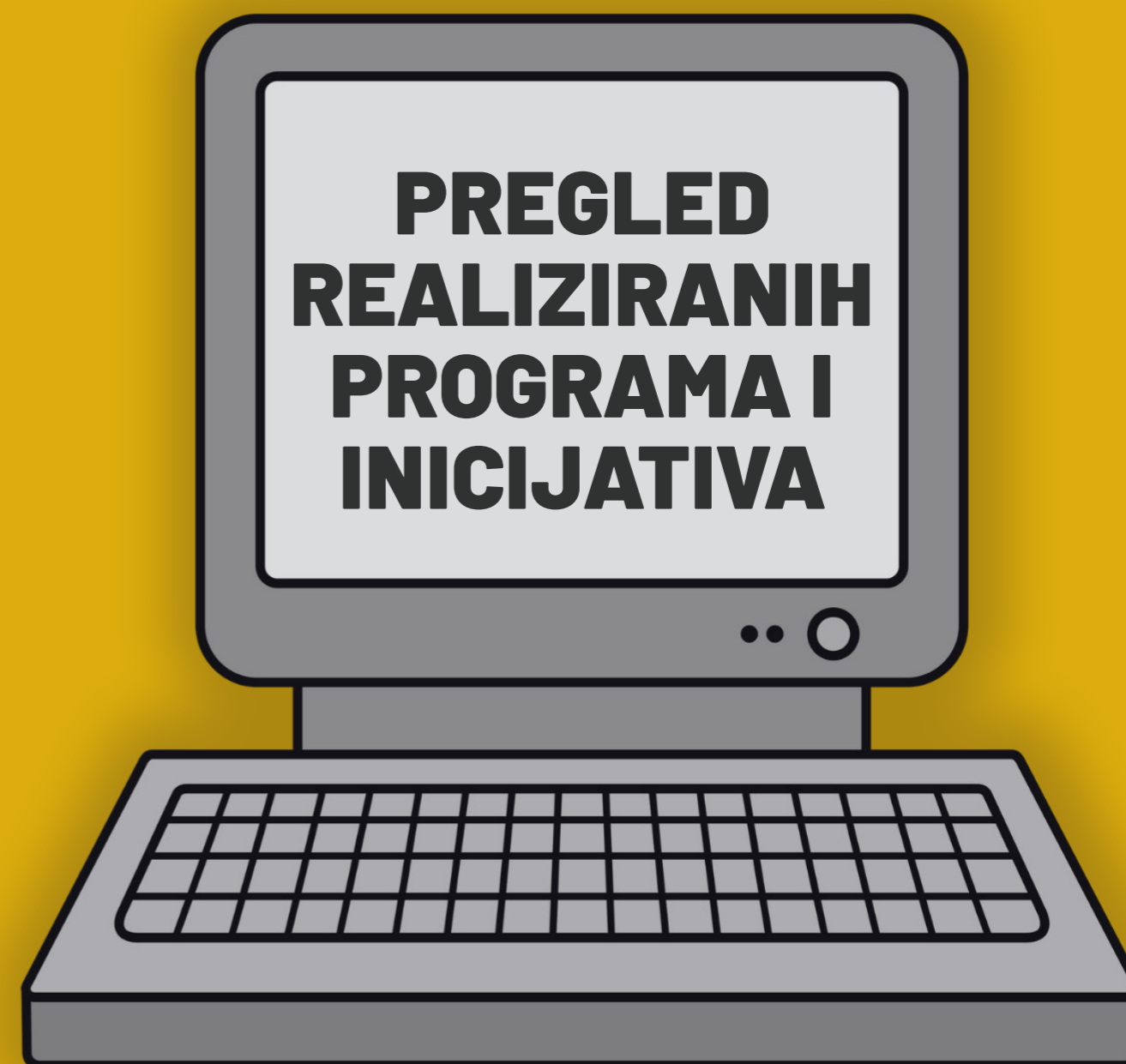
U prosincu 2025. godine, u suradnji s kolegama iz Inicijative mladih za ljudska prava Crne Gore (YIHR Montenegro), **objavili smo apel kojim smo upozorili na učestale slučajeve govora mržnje tijekom nogometnih utakmica regionalnih reprezentacija**, uključujući one reprezentacije Hrvatske i Crne Gore. Apel je naglasio važnost promicanja poruka mira, suživota i međusobnog poštovanja te podsjetio na naslijeđe antiratnih aktivista i pokreta otpora u bivšoj Jugoslaviji – pojedinaca koji su se hrabro suprotstavljali etnonacionalističkoj mržnji, često izloženi pritiscima političkih aktera, diskriminaciji ili osudi javnosti.

Pozivajući se na povijesne primjere, poput slogana organizacije Žene u crnom „Ne u naše ime!“, istaknuli smo neprekidnu potrebu odbacivanja nasilja i mržnje, njegovanje kulture pomirenja te aktivno promicanje dijaloga među zajednicama. U kontekstu rastućeg nacionalizma i prisutnosti nasilnih poruka, vidljivih i na nogometnim stadionima, ovaj apel dodatno potvrđuje hitnu potrebu jačanja suživota, kritičkog promišljanja i kolektivne odgovornosti.

Zaključno smo naglasili da lekcije iz prošlosti moraju usmjeravati sve naše sadašnje i buduće napore u izgradnji tolerantnijeg i pravednijeg društva.

3.

3.1 EDUKACIJA MLADIH I AKTIVIZAM

3.1.1 Izložba „Mladi se sjećaju zaboravljenih“

„Ovo nije izložba o prošlosti – ovo je poziv na odgovornost u sadašnjosti. Jer sjećanje nije samo čin pamćenja, ono je uvijek i aktivan te odlučan otpor zaboravu.“

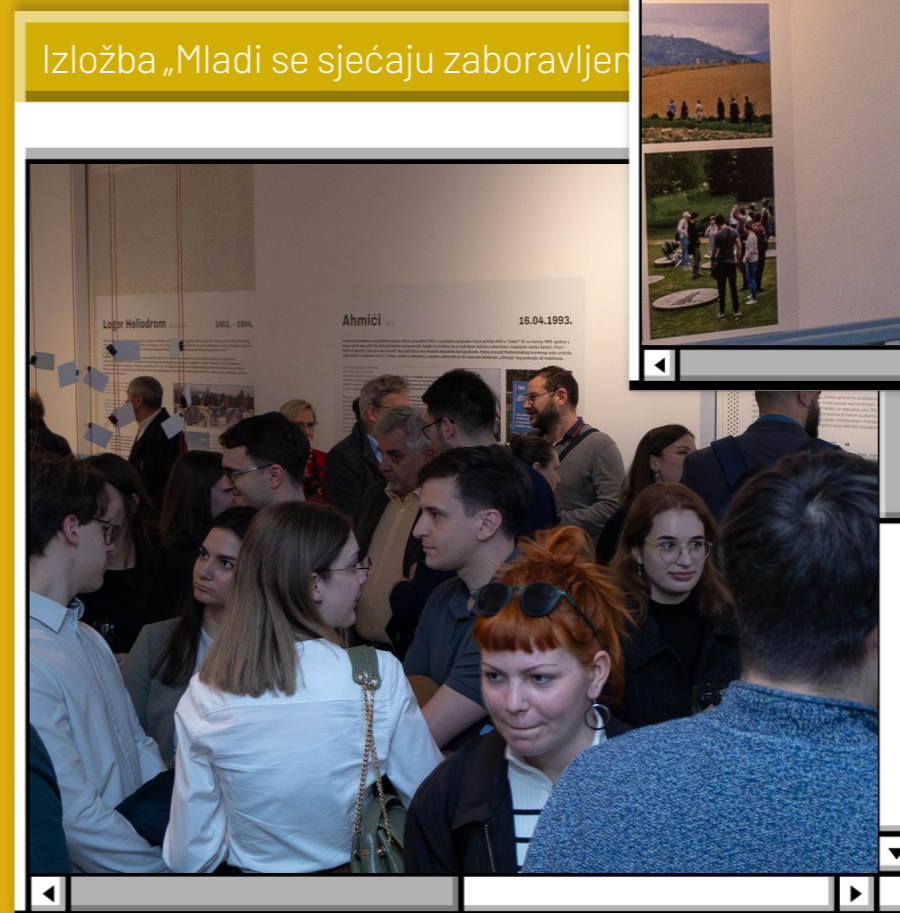
– Zaključeno je pri otvaranju izložbe

U ožujku 2025. godine, otvorili smo izložbu „**Mladi se sjećaju zaboravljenih**“, koja je prikazala kako generacije rođene nakon ratova 1990-ih percipiraju njihovu razornu snagu, s posebnim naglaskom na često zanemarene žrtve. Izložba je obuhvatila osobne priče razvijene nakon posjeta gotovo trideset mjesta stradanja i sjećanja povezanih s Drugim svjetskim ratom i ratovima 1990-ih u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini i Crnoj Gori.

Digitalni dio izložbe prikazivao je široku perspektivu žrtava i zločina, uključujući ubojstvo obitelji Čengić u Erveniku, zatvor Morinj u Crnoj Gori u kojem su držani civili iz dubrovačkog područja, te zločine počinjene u Prijedoru nad pretežno Bošnjacima, ali i Hrvatima, kao i druge slučajeve kojima se Inicijativa bavila u proteklim godinama. Fizički dio izložbe predstavio je pet odabranih studija slučaja. Tijekom izložbe prikazan je i film Ivana Validžića „Što je to u čovjeku“, koji prati studente dok napuštaju sigurnost učionice i kreću na emotivno izazovno putovanje, susrećući se s preživjelima ratnih zločina i istražujući kako se oblikuje kolektivno sjećanje na žrtve.

Izložba je održana u Kulturno-informativnom centru (KIC) u Zagrebu.

3.1.2 Program „Mladi se sjećaju zaboravljenih“

U okviru programa „Mladi se sjećaju zaboravljenih“ tijekom prošle godine objavili smo 24 članka koji su tematski obuhvatili obilježena i neobilježena mjesta stradanja, kao i osobna svjedočanstva preživjelih. Članci su imali cilj podizanja svijesti o zločinima, mučenjima i ubojstvima počinjenima tijekom ratova 1990-ih, uključujući i one za koje još uvijek nitko nije odgovarao, unatoč više od trideset godina koje su prošle od njihova počinjenja.

Tekstove su kreirali članovi naše aktivističke mreže kroz detaljna istraživanja, terenske posjete mjestima stradanja te razgovore i diskusije. Svi članci su javno dostupni na web stranici Inicijative mladih za ljudska prava i služe kao vrijedan resurs za poticanje dijaloga o sjećanju, odgovornosti i ljudskim pravima, ali i kao platforma za kritičko promišljanje mladih generacija.

Kroz ovaj program odlučno smo potaknuli mlade da preuzmu aktivnu ulogu promicatelja istine i kritičkog pristupa prošlosti. Sudjelovanjem u istraživačkom i dokumentacijskom procesu, mladi ne samo da bolje razumiju složenost povijesnih događaja, nego i razvijaju osjećaj društvene odgovornosti. Program „Mladi se sjećaju zaboravljenih“ pokazuje kako angažman mladih u procesima sjećanja i edukacije može dugoročno pridonijeti izgradnji tolerantnijeg, odgovornijeg i uključivijeg društva, gdje se prava žrtava priznaju, a nasilje i mržnja se ne ponavljaju.

3.1.3 Regionalna aktivistička škola „Novi val“

 Regionalna aktivistička škola „Novi Val“ održana je početkom svibnja u Osijeku. Program su zajednički organizirali Inicijative mladih za ljudska prava u Hrvatskoj i Srbiji, a okupio je 19 mladih osoba u dobi od 18 do 30 godina, iz Hrvatske i Srbije.

Cilj škole bio je jačanje kapaciteta mladih u području tranzicijske pravde, razumijevanja suvremenih društvenih i političkih procesa te promicanja ljudskih prava. Kroz predavanja, radionice i vođene rasprave sudionici su obrađivali teme vezane uz naslijeđe ratova 1990-ih, kolektivno sjećanje, međunacionalne odnose, političku odgovornost i tranzicijsku pravdu, te razvijali praktične pristupe za suzbijanje diskriminacije i predrasuda kroz građanski i aktivistički angažman.

„Ono što je za mene kod YIHR-ovog rada najviše upečatljivo jest upravo taj nastup jednako informativnog koliko emotivno osviještenog pristupa nevjerojatno kompleksnoj temi međuetničkog rata, pitanja nasljeđa, pravde, odgovornosti, suživota i budućnosti. On reflektira dozu hrabrosti i odlučnosti u ideji kako mladi iz Hrvatske i Srbije (ali i cijele regije) zaslužuju bolje. Zaslužujemo znati i čuti istinu, ili barem iskrenu predanost njezinom istraživanju. Zaslužujemo bolje udžbenike, bolje medije, bolje novinare i bolje političare.

Zaslužujemo češće prilike za suradnju, zaslužujemo imati mostove i otvorene komunikacijske kanale, zaslužujemo prostore da progovorimo, pitamo i čujemo jedni druge. Zaslužujemo dobiti više od samo teške vreće prošlosti natovarene nam na leđa, ako ništa drugo, zaslužujemo znati što je u njoj, kako da postane lakša i što da (pobogu!) radimo s njom.

Zaslužujemo sadašnjost bez kapanja otrova u uho, izlaz iz neprestanog ringišpila od kojeg nam je svima muka. Zaslužujemo zahtijevati bolju budućnost - maknite nam se s puta dok ju gradimo!”

– Istaknula je jedna od sudionica aktivističke škole

Posebnu vrijednost razmjeni dala je i prisutnost nagrađivanog novinara Drage Hedla. Sudionicima je pružio detaljan uvid u istraživačko novinarstvo i ratnu povijest Osijeka, dijeleći iskustva iz ratom pogođenog razdoblja, uključujući dokumentiranje ratnih zločina i važnih lokalnih događaja. Njegovo izlaganje potaknulo je mlade na kritičko promišljanje o ulozi medija i društvene odgovornosti, otvorilo prostor za konstruktivan dijalog o aktivizmu i odgovornom suočavanju s prošlošću te dodatno osnažilo njihovu motivaciju za angažman u zajednici.

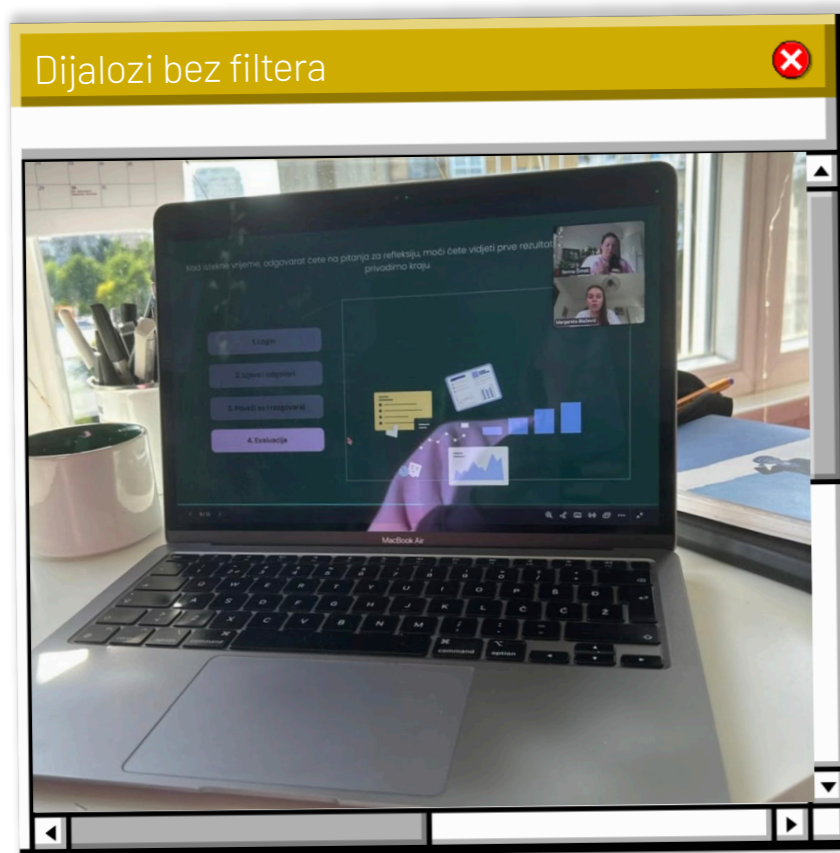

3.2 SUOČAVANJE S PROŠLOŠĆU I ZAGOVARANJE

3.2.1 Dijalozi bez filtera: Razgovori mladih o ratovima 1990-ih i sjećanju u digitalnom prostoru

Inicijativa je organizirala online program „**Dijalozi bez filtera: Razgovori mladih o ratovima 1990-ih i sjećanju u digitalnom prostoru**“ za 19 mladih aktivista i studenata u Hrvatskoj. Program je sudionicima pružio siguran prostor za anonimno dijeljenje stavova o dominantnim narativima o ratovima 1990-ih i strukturirani dijalog s vršnjacima s različitim mišljenjima.

Sudionici su reagirali na unaprijed definirane tvrdnje i raspravljali o svojim stavovima, potičući kritičku refleksiju, razmjenu znanja i dublje razumijevanje sukoba i njihova nasljeđa u digitalnom prostoru. Program je također predstavljao prvu fazu istraživanja stavova mladih u Hrvatskoj prema ratovima 1990-ih, s ciljem poticanja otvorenog dijaloga utemeljenog na dokazima i međusobnom poštovanju.

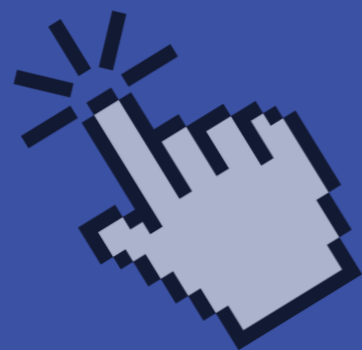
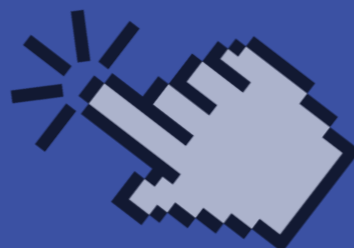
3.2.2 Okrugli stol „Perspektiva nove generacije: Raspad Jugoslavije i ratovi 1990-ih“ na Kliofestu

Predstavnic Inicijative i članovi Inicijativine aktivističke mreže sudjelovali su na okruglom stolu „**Perspektiva nove generacije: Raspad Jugoslavije i ratovi 1990-ih**“ u sklopu 12. festivala povijesti Kliofest. Okrugli stol pružio je mladima prostor za raspravu o ratovima 1990-ih i promišljanje zajedničke prošlosti regije. Sudionici su razmjenjivali perspektive, dijelili znanje i sudjelovali u dijalogu s ciljem poticanja kritičkog razmišljanja o naslijeđu sukoba.

Tijekom razgovora osvrnuli smo se na način na koji se mladima prezentiraju informacije o ratovima, osobito kroz školske kurikulume. Tragovi nasljeđa ratova devedesetih se pojavljuju u drugim predmetima, primjerice geografiji, pri objašnjavanju promjena etničkog sastava ili migracijskih kretanja. Zaključeno je da je na učiteljima i nastavnicima koliko i na koji način se o ovom razdoblju može i smije govoriti unutar obrazovnog konteksta. Raspravljalo se i o razini obrađenosti ovih tema u visokom obrazovanju, odnosno na fakultetima, te o interesu studenata za njih. Zaključeno je da je zadatak nove generacije mladih kroz dijalog i aktivistički angažman razvijati kritički odnos prema prošlosti i doprinostiti razumijevanju i pomirenju u društvu.

4. NE MOŽEMO GOVORITI O RATU AKO NE GOVORIMO O MIRU

4.1 TRIDESET I ČETIRI GODINE OD UBOJSTVA JOSIPA REIHLA-KIRA

Vrijeme je da se Josip Reihl-Kir smjesti u povijesni okvir kojem pripada.

Josip Reihl-Kir, načelnik policije Osječko-baranjske županije, ubijen je iz zasjede 1. srpnja 1991. godine u mjestu Tenja. Ubijen je dok je, duboko predan ideji uspostave mira, pokušavao smiriti napetosti i ukloniti barikade u pobunjenim selima u ranoj fazi rata u Hrvatskoj.

Sudjelovali smo u **obilježavanju** trideset četvrte godišnjice njegova ubojstva, koje je organizirala Udruga ratnih policajaca Osječko-baranjske županije.

Inicijativa mladih za ljudska prava provela je istraživanje pod nazivom **Ratne devedesete iz perspektive mladih**, koje je pokazalo da više od polovice mladih u Hrvatskoj nikada nije čulo za Josipa Reihla-Kira, dok svaki treći ispitanik o njemu nema ni pozitivno ni negativno mišljenje. Ovi rezultati jasno ukazuju na izostanak sustavnog obrazovanja o mirovnim aktivistima i predanim zagovarateljima demokratskog društva tolerancije i zajedničkog života, kakav je bio Josip Reihl-Kir.

Povodom tridesete obljetnice njegova ubojstva, Inicijativa je podnijela prijedlog nadležnom odboru Grada Zagreba da se po Josipu Reihlu-Kiru imenuje ulica, trg ili druga javna površina. Takav bi čin Kira smjestio u povijesni okvir kojem pripada te služio kao svakodnevni podsjetnik na njegovu hrabrost, dosljednost i predanost miru.

Učeći o mirovnim aktivistima, osiguravamo da se mržnja, netrpeljivost, sukobi i ratovi ne ponove, nego da zajedno gradimo društvo utemeljeno na uzajamnom poštovanju, dijalogu i zajedničkom životu.

4.2 SPOMEN-ŠETNJA PUTEVIMA GORANSKIH MIROVNJAKA

Sudjelovali smo u drugom izdanju spomen-šetnje Putevima goranskih mirovnjaka, održanom 21. rujna 2025. godine na Međunarodni dan mira, u Mrkoplju i Tuku.

Spomen-šetnju organizirali su Općina Mrkopalj i Inicijativa Putevima goranskih mirovnjaka, čiji je član i Centar za studije mira i konflikata Sveučilišta u Rijeci. Tijekom šetnje sudionici i sudionice prisjetili su se ključnih trenutaka otpora ratnom nasilju na području Gorskog kotara tijekom 1990-ih godina te odali počast pojedincima iz lokalne zajednice koji su se aktivno zalagali za očuvanje lokalnog mira.

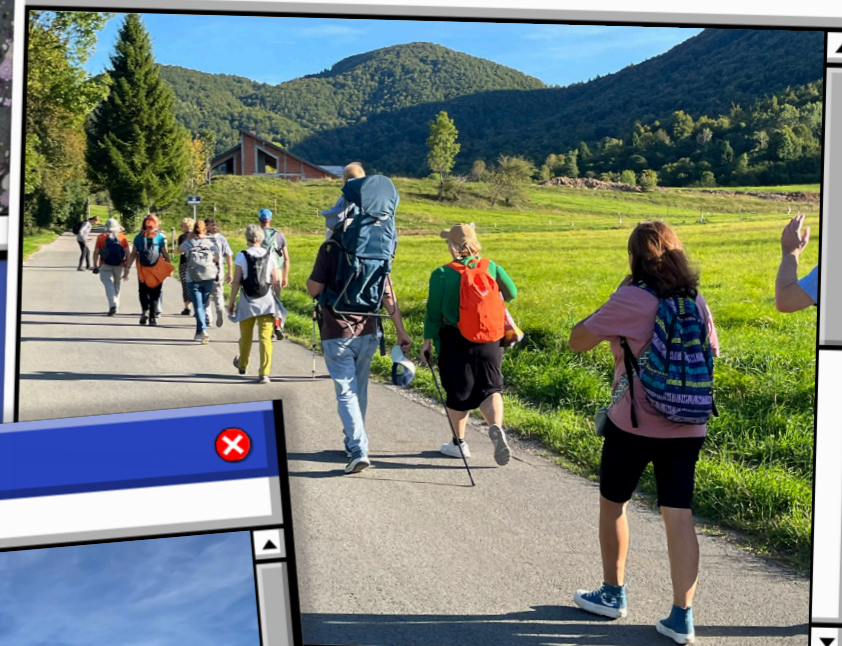
Gorski kotar jedno je od rijetkih područja u Hrvatskoj u kojem žive stanovnici hrvatske i srpske nacionalnosti, a na kojem u razdoblju od 1991. do 1995. godine nije došlo do oružanog sukoba. Kako piše Josip Horvat, u Gorskom kotaru jedina netrpeljivost bila je prema ratu. Zahvaljujući mudrom postupanju lokalnog vodstva i stanovništva spriječen je gubitak života i imovine, očuvani su dobrosusjedski odnosi te višestoljetna suradnja i zajednički život. (izvor UNIRI)

Unatoč brojnim pokušajima da se mirovni aktivizam, kao i mirotvorci koji su tijekom ratova devedesetih aktivno očuvali mir, potisnu u zaborav ili zataškaju, Inicijativa prepoznaje važnost čuvanja sjećanja na hrabre pojedince i skupine koji nisu čekali druge, nego su sami ustali i jasno rekli – ne ratu.

Spomen-šetnja

Spomen-šetnja

Spomen-šetnja

4.3 PREDSTAVLJANJE AUTOBIOGRAFIJE „JA SAM ALEN“

Početak studenog 2025. godine u suradnji sa sarajevskim udruženjem Zaboravljena djeca rata, organizirali smo **predstavljanje autobiografske knjige „Ja sam Alen“ u Zagrebu**. Na događaju su sudjelovali mladi, aktivisti i zainteresirani građani.

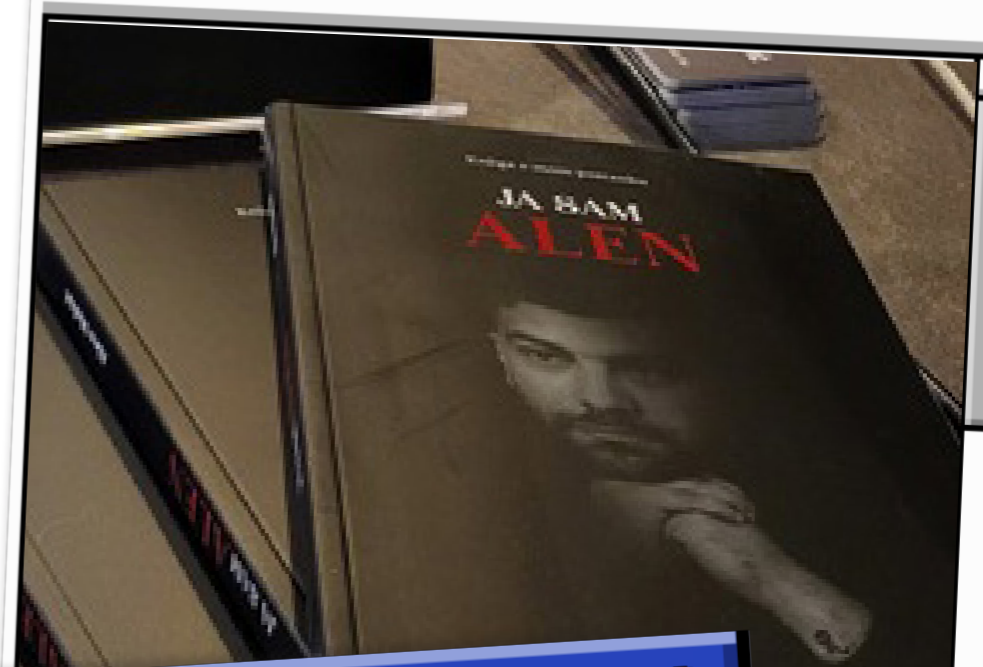
„Djeca rođena zbog rata, djeca su za koju postoji mala vjerojatnost da bi se rodila da na određenom području nije došlo do oružanog sukoba.“

- Objasnjeno je na predstavljanju knjige

Knjiga Alena Muhića, djeteta rođenog kao posljedica ratnog seksualnog nasilja u Bosni i Hercegovini, u Zagrebu je predstavljena po prvi put. Kroz osobno svjedočanstvo obilježeno stigmatizacijom, šutnjom i društvenom nepravdom, knjiga je otvorila prostor za dijalog o dugo prešućivanom nasljeđu ratnog seksualnog nasilja.

Osim autora, na događaju su sudjelovali i veleposlanica Bosne i Hercegovine u Hrvatskoj, Elma Kovačević Bajtal, kao i predsjednica organizacije Zaboravljena djeca rata, Ajna Jusić. Razgovor je zaključen isticanjem važnosti regionalne suradnje u procesima tranzicijske pravde i pokazavši da smisleno pomirenje u postkonfliktnim društvima zahtijeva otvoren dijalog na regionalnoj razini.

Predstavljanje autobiografije

Predstavljanje autobiografije

5. A OD OVE GODINE...

Pitate se što smo radili posljednjih mjeseci 2025. godine i zašto smo bili malo tiši? Pripremali smo se za narednih, iznimno glasnih, deset godina.

Tijekom 2025. godine velik dio vremena, energije i resursa posvetili smo oblikovanju plana i strategije za sljedeće desetljeće. Formirali smo novi tim mladih ljudi te smo u posljednjim mjesecima godine intenzivno radili na pripremi, planiranju i postavljanju temelja za novu stratešku fazu rada Inicijative.

Usred porasta nacionalizma, tenzija i netrpeljivosti u regiji, ali i novih veza solidarnosti koje nas, nit po nit, ponovno približavaju pomirenju, osjetili smo snažnu potrebu za strukturiranim, komplementarnim i dugoročnim djelovanjem koje može proizvesti trajne društvene promjene.

Svjesni da je za organizaciju poput Inicijative, koju vode mladi i koja djeluje za mlade, nužan jasan i konkretan plan s preciznim ciljevima, ali i s ambicijom koja Inicijativi nikada nije manjkala, razvili smo novu strategiju rada.

5.1 A ŠTO NAŠ NOVI TIM KAŽE O INICIJATIVI?

Inicijativi sam se pridružio prije nešto više od sedam mjeseci. Djelovanje u okviru Inicijative ispostavilo se u mnogočemu drugačijim od onoga što sam očekivao. Ono se pokazalo kao izrazito dinamično, te mnogo raznovrsnije i raznolikije iskustvo od očekivanog. Kad bih morao opisati rad u Inicijativi i općenito rad u neprofitnim organizacijama jednom riječju, upotrijebio bih upravo "dinamično".

Svaki tjedan može doći do promjene planova, organizacija je ponekad kaotična i mijenja se s obzirom na prilike. Ne bih nipošto ovu osobitost ovog poziva okarakterizirao kao negativnu, nego kao upravo srž i prirodu područja rada, te upravo ono što ga čini izrazito zanimljivim i meni osobno privlačnim. U svemu tome, Inicijativa je organizirana izvrsno, a pokazala se spremnom na sve vanjske i unutarne izazove inherentne njezinoj poziciji. Meni je pružila plodno tlo i pregršt prostora da djelujem i radim kako mi je najugodnije, ali uz zdravu dozu izazovnosti. Uz takav pristup doista sam mogao dati najbolje od sebe. Od intervjua i prvog kontakta s kolegama do danas, kada imamo potpun, funkcionalan i predan tim (možda je bolja riječ: ekipa), suradnja sa svima je bila topla, ljudska, ali istovremeno na najvišoj razini profesionalnosti.

Dinamičnost posla naravno otvara i mnoga vrata u pogledu prilika za stjecanje novih iskustava. Tako sam čim sam se pridružio dobio priliku sudjelovati na nizu konferencija i studijskih putovanja koja su mi proširila vidike, ne samo u pogledu ljudskopravaških stremljenja, nego i na profesionalnom i osobnom polju.

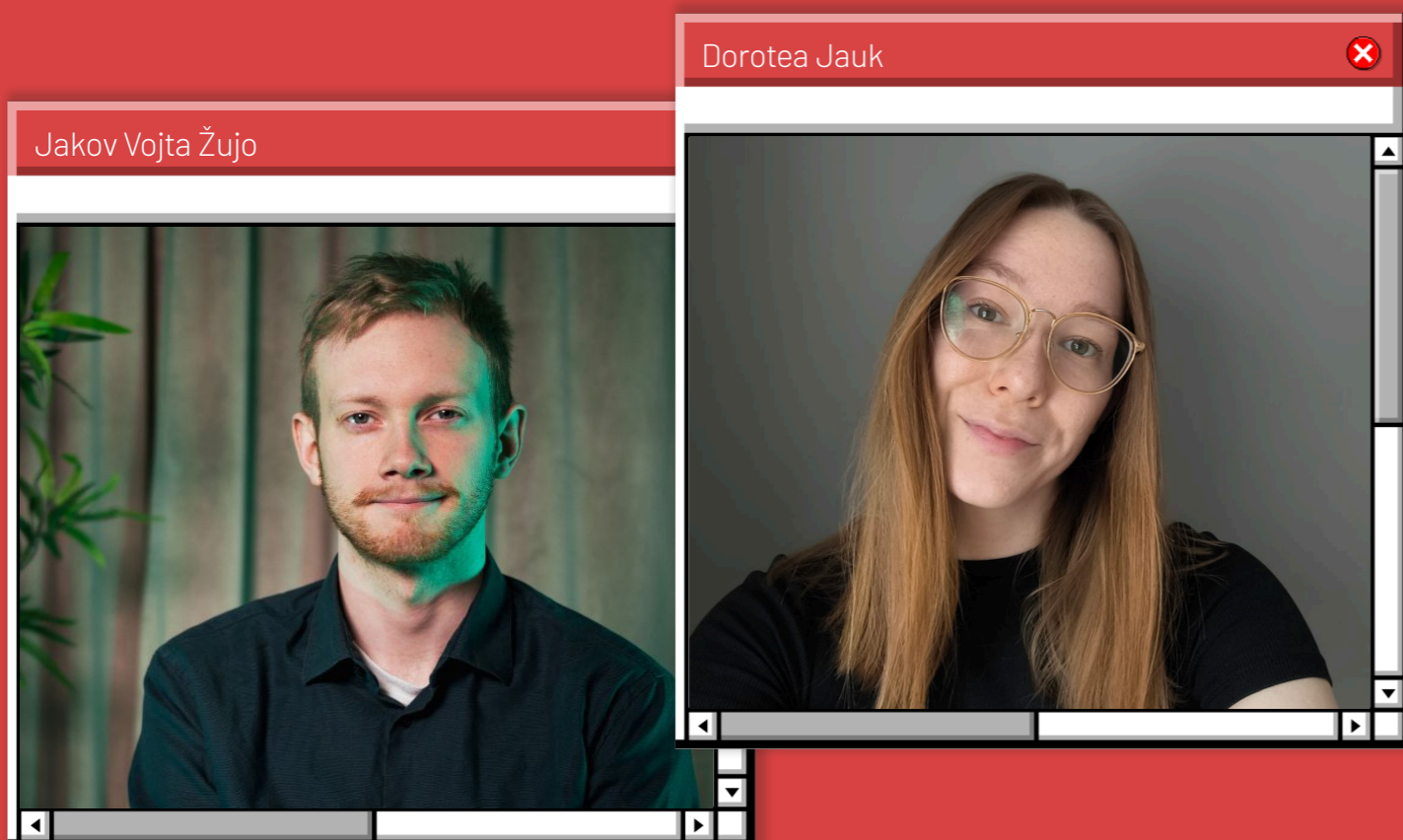
Dodatan aspekt djelovanja specifično u okviru Inicijative jest poveznica sa sličnim organizacijama na području Balkana. YIHR ima organizacije diljem ovih prostora, a svaka od njih ima svoj set kvalitetnih osoba koje daju veliki obol korpusu znanja o ljudskim pravima, tranzicijskoj pravdi i pomirenju. Inicijativa pak surađuje ne samo sa svojim sestrinskim organizacijama i drugim organizacijama na ovim prostorima, nego i drugim akterima diljem Europe i svijeta.

Izrazito je vrijedno i važno naučiti o različitim konfliktnim kontekstima i podijeliti naša iskustva i usporediti ih s iskustvima iz primjerice Ukrajine, Kolumbije ili Indonezije. Ovakva vrsta prilika daje radu u Inicijativi jednu posebnu dimenziju u pogledu vrijednosti i važnosti. Zaključno, vrlo sam zadovoljan dosadašnjim djelovanjem u Inicijativi, dinamičnim i izazovnim okruženjem, te se unaprijed veselim svemu čemu ću imati priliku doprinijeti svojim budućim djelovanjem u Inicijativi!

- Jakov Vojšta Žujo, suradnik za pravna istraživanja

Radim u Inicijativi od listopada prošle godine. Dosadašnje iskustvo mogu opisati vrlo pozitivnim. Smatram da mi rad u Inicijativi pruža puno prilika za učenje, osobni rast i razvoj različitih vještina, što mi je posebno važno. Zadaci su dinamični i zanimljivi, a pojedini pružaju izlazak iz zone komfora. Okruženje potiče napredak, a svaka nova situacija donosi priliku za stjecanje dodatnog znanja i iskustva. Upravo zbog toga smatram da je rad u Inicijativi odlična prilika za razvoj i usavršavanje.

- Dorotea Jauk, suradnica za obrazovanje o ljudskim pravima

5.2 NOVI PROGRAMSKI OKVIR

U okviru nove strategije razvili smo četiri ključna programa:

Program Pomirenja
Program Sjećanja
Program Pravde
Program Demokracije

Ove programske smjerove definirali smo oslanjajući se na dosadašnji rad Inicijative, ali i na prepoznate potrebe hrvatskog društva, u skladu s našom misijom:

Inicijativa promiče i štiti ljudska prava i građanske slobode. Promiče ih kroz djelovanje usmjereno javnosti, stavljajući naglasak na situacije u kojima dominantni ili široko rasprostranjeni društveni narativi relativiziraju prava i slobode ili opravdavaju njihovo kršenje. Štiti ih izravnim zalaganjem za prava i slobode osoba i društvenih grupa koje se suočavaju s različitim, najčešće sustavnim, oblicima ugrožavanja.

Kako bismo ovu misiju ostvarili, u nadolazećem razdoblju kroz naše programe radit ćemo na tome da:

- institucionaliziramo uključivo sjećanje na civilne žrtve rata kao trajnu komponentu javnog prostora, obrazovanja i kolektivnog identiteta Hrvatske,
- omogućimo trajne procese pomirenja koji povezuju podijeljene narative, zajednice i političke aktere u Hrvatskoj i regiji,
- ojačamo odgovornost i vladavinu prava kroz obrazovanje, pravna istraživanja, zagovaranje i očuvanje pravne istine,
- ugradimo ljudska prava u demokratske institucije i političku kulturu, osiguravajući da demokracija funkcionira suštinski, a ne samo proceduralno,
- osnažimo mlade kao nositelje demokratskih promjena, uz osiguranje međugeneracijske odgovornosti i institucionalnog kontinuiteta.

5.3 NOVE PROGRAMSKE INICIJATIVE

Kako bismo ove ciljeve ostvarili, oblikovali smo nove programske inicijative, a neke postojeće obnovili i dodatno osnažili. U nastavku izdvajamo najvažnije inicijative koje ćemo pokrenuti.

Nezavisna komisija za ljudska prava

Za mene Nezavisna komisija za ljudska prava (ICHR) predstavlja pokušaj da se u hrvatski javni prostor vrati vjerodostojan, načelan i uistinu neovisan glas koji ljudska prava ponovno uspostavlja kao temelj demokratskog poretka, a ne kao predmet političkih obračuna ili ideoloških manipulacija. Vidim je kao kolektivni moralni autoritet koji, oslonjen na znanje, iskustvo i javnu odgovornost svojih članova, ima snagu povezivati fragmentirano polje ljudskih prava, otvarati prostor za argumentirani dijalog i jasno progovarati o nepravdama, čak i onda kada je to društveno ili politički nepopularno. Vjerujem da Komisija može doprinijeti obnovi povjerenja u ljudskopravaška tijela te dugoročno jačati kulturu odgovornosti, vladavine prava i društvene solidarnosti u Hrvatskoj.

- Petra Amalia Bachmann, suradnica za program sjećanja

Danas postoji snažna potreba unutar hrvatskog civilnog društva za organizacijom za ljudska prava koja uživa široku javnu vjerodostojnost, kako među građanima, tako i među institucionalnim akterima. Većina organizacija civilnog društva koje djeluju u području ljudskih prava ima ograničenu sektorsku reputaciju te ih i institucije često diskreditiraju u javnom diskursu.

Upravo zato su istaknuti intelektualci u Hrvatskoj, u razgovorima s YIHR Hrvatska, predložili osnivanje Nezavisne komisije za ljudska prava, jedinstvene organizacije koja bi okupila osobe s visokim ugledom u javnom životu, poput bivših nositelja najviših političkih funkcija, uglednih sveučilišnih profesora, vodećih vjerskih autoriteta i drugih javnih osoba s prepoznatljivim profesionalnim i društvenim postignućima.

Svojim iskustvom i ugledom članovi Komisije mogli bi igrati ključnu ulogu u promicanju ljudskih prava i građanskih sloboda, čineći ovu Komisiju snažnim i utjecajnim glasom u hrvatskom javnom prostoru. YIHR Hrvatska pružit će stratešku podršku u osnivanju i razvoju Komisije te djelovati kao njezin tehnički sekretarijat, omogućujući Komisiji da se fokusira na programski rad bez potrebe za izgradnjom vlastite administrativne infrastrukture.

Studentska unija za ljudska prava

Pokretanje Studentske unije za ljudska prava za mene predstavlja stvaranje stabilne i dugoročno održive mreže u kojoj se kontinuirano okupljaju nove generacije studentica i studenata spremnih učiti, djelovati i preuzimati odgovornost za pitanja ljudskih prava. Nadam se da će Unija kroz svoj rad postati prepoznatljiv i relevantan akter na nacionalnoj razini u području edukacije, zagovaranja i studentskog organiziranja te da će se jasna povezanost ljudskih prava s kvalitetnim i slobodnim obrazovanjem sve više prepoznavati i isticati. Ujedno, Unija će biti mjesto povezivanja za postojeće studentske organizacije i aktivne pojedince, kako bi znali da nisu sami i da uvijek imaju mrežu ljudi na koju se mogu osloniti za suradnju, pomoć i razmjenu znanja.

- Lovro Turalija, suradnik za strateški angažman

YIHR Hrvatska već dugi niz godina surađuje sa studentskim klubovima i organizacijama, a studenti čine većinu sudionika naših programa. Istovremeno, na hrvatskim sveučilištima postoji vrlo mali broj organizacija koje sustavno promiču ljudska prava.

Zbog toga ćemo tijekom ovog strateškog razdoblja surađivati s osnovnom grupom studenata s nekoliko sveučilišta diljem zemlje na osnivanju Studentske unije za ljudska prava. Uz tehničku podršku YIHR-a, ova organizacija omogućit će studentima da kroz različite aktivnosti uče o ljudskim pravima, povezuju se s domaćim i međunarodnim organizacijama te se aktivno uključe u zagovaranje promocije i zaštite ljudskih prava.

Akademija za ljudska prava i tranzicijsku pravdu

Osnivanje Akademije za ljudska prava i tranzicijsku pravdu za mene predstavlja stvaranje zajedničkog prostora u kojem će znanje, resursi i rasprave o ljudskim pravima biti svima dostupni. Ona će biti prostor koji kontinuirano razmišlja, kritički promišlja i propituje o ljudskim pravima, povezujući teoriju, praksu i iskustva. Želim da Akademija doprinese jačanju kulture ljudskih prava u Hrvatskoj kao temelja demokracije, odgovornosti i društvene solidarnosti.

- Dorotea Jauk, koordinatorica Akademije za ljudska prava i tranzicijsku pravdu

Kako bismo izgradili kapacitete mladih iz različitih sredina za doprinos promociji i zaštiti ljudskih prava i građanskih sloboda, YIHR Hrvatska će, u suradnji s Human Rights Houseom, uspostaviti Akademiju za ljudska prava i tranzicijsku pravdu.

Riječ je o sveobuhvatnom, hibridnom obrazovnom programu koji će se provoditi svake godine. Vodeći stručnjaci iz Hrvatske i inozemstva predavat će o različitim temama iz područja ljudskih prava i tranzicijske pravde, uz multidisciplinarnu perspektivu i praktične vježbe. Sudionici će steći primjenjiva znanja, oslanjajući se na iskustvo YIHR Hrvatske stečeno kroz više od 15 godina provođenja obrazovnih programa.

Program će okupljati profesore prava, političkih znanosti, filozofije, sociologije i povijesti, kao i praktičare iz područja ljudskih prava, umjetnike, aktiviste i odvjetnike. U cilju dodatne relevantnosti i prepoznatljivosti, partneri će nastojati osigurati i akreditaciju Akademije u suradnji s obrazovnim institucijama u Hrvatskoj i inozemstvu.

Muzej sjećanja na civilne žrtve rata

Muzej sjećanja na civilne žrtve rata (MoM) vidim kao potencijalno ključnu javnu i obrazovnu platformu za etičko, inkluzivno i činjenično utemeljeno suočavanje s ratnom prošlošću, koja bi civilnu patnju postavljala u središte kulture sjećanja, izvan selektivnih nacionalnih i političkih narativa. Kao participativan i multiperspektivan prostor koji povezuje individualna svjedočanstva s principima tranzicijske pravde, Muzej ima potencijal doprinijeti ostvarivanju prava na istinu, prepoznavanju odgovornosti i razvoju društvene empatije, osobito među mladima koji su rat upoznali isključivo kroz fragmentirane i često iskrivljene interpretacije. Vjerujem da takav pristup dugoročno jača demokratsku kulturu, smanjuje društvenu polarizaciju i stvara temelje za održivo pomirenje, temeljeno na znanju, odgovornom sjećanju i poštovanju ljudskog dostojanstva svih civilnih žrtava.

- Petra Amalia Bachmann, suradnica za program sjećanja

Inicijative za uključivo sjećanje i dalje su rijetke te uglavnom dolaze iz civilnog društva. Institucionalno podržani oblici komemoracije često su jednosmjerni i fokusirani na borbe, dok se civilne žrtve, osobito one iz manjinskih zajednica, sustavno zanemaruju. Zbog toga je YIHR Hrvatska prije nekoliko godina pokrenula zagovarački proces za osnivanje Muzeja sjećanja na civilne žrtve rata, uz mentorsku podršku Međunarodne koalicije mjesta savjesti i financijsku potporu Francusko-njemačkog kulturnog fonda. Muzej je zamišljen kao dinamična institucija koja prikuplja, istražuje i čuva sjećanja civila, kao i njihovih obitelji i zajednica.

Iako je inicijativa u početku imala podršku ključnih institucionalnih aktera, uključujući Predsjednika Republike Hrvatske i Ministarstvo kulture, Grad Petrinja, gdje je muzej prvotno bio planiran, povukao je podršku pod pritiskom nacionalističkih političkih aktera. Budući da je društvena potreba za prostorom uključivog sjećanja nastavila rasti, tijekom ovog strateškog razdoblja YIHR Hrvatska će osnovati i raditi na otvaranju Muzeja sjećanja na civilne žrtve rata u Zagrebu. Muzej će razvijati i izložbe u manjim zajednicama posebno pogođenima ratom te decentralizirane programe obilježavanja neobilježenih mjesta stradanja, pretvarajući ih iz mjesta zaborava u mjesta sjećanja. Poseban naglasak bit će stavljen na razvoj edukativnih programa i tura za mlade.

Koja je uloga mladih u procesu pomirenja s prošlošću i sjećanja na ratove devedesetih, te na koji način pomirenje s prošlošću može doprijeti razvoju demokracije?

Mladi rođeni po završetku ratova 90-ih imaju sreću što nisu bili izravni subjekti traumatičnih zbivanja koja su razorila čitave zajednice i sudbine, ali nesreću što ih nacionalne mitologije pokušavaju pretvoriti u objekte simboličkih ratova, u vjerne nacionaliste koji robuju nasilnoj prošlosti i reproduciraju etničku mržnju. Njihova uloga u procesu suočavanja s prošlosti stoga podrazumijeva aktivne pokušaje da iskorače iz uskih i opasnih narativa o moralnoj superiornosti i pravedničkim žrtvama vlastite nacije, tj. da empatično i odmjereno sagledaju širu sliku uzroka i posljedica etničkih sukoba. Kroz učenje, dijalog i djelovanje u području tranzicijske pravde, mladi imaju priliku graditi budućnost koja nije podređena krvavim epizodama iz prošlosti, već počiva na osnaživanju konstruktivnih veza između zajednica koje su kulturno usmjerene jedne na druge. Duboko vjerujem da su mladi u mirnodopskim vremenima nositelji takvog transformacijskog potencijala. Naša je dužnost da dekonstruiramo binarnu logiku podjele na „nas“ i „njih“ koja zatvara nacionalne zajednice u tabore i reducira pojedince na teret naslijeđenih krivnji. Bez emancipacije mladih od jednodimenzionalnog tumačenja povijesti, simbolički konflikti mogu eskalirati u novu rundu otvorenog nasilja.

Funkcionalne liberalne demokracije počivaju na pretpostavci da svaki građanin, neovisno o svom identitetu, posjeduje dignitet i fundamentalna ljudska prava. U procesu pomirenja s prošlošću ta se pretpostavka osnažuje; otvara se prostor dijaloga u kojem raznolika traumatična iskustva bivaju artikulirana i integrirana u zajedničko razumijevanje povijesti. Takva vrsta emancipacije gradi temelje za tolerantna društva i zatvara prostor djelovanja političkim akterima koji profitiraju isključivo od raspirivanja mržnje prema Drugima. Kako god tumačili pravdu, sigurno je da do nje nije moguće doći u zajednicama koje su sklone hermetičnim tumačenjima povijesti. Ako povijest doista želimo shvatiti kao učiteljicu života, njezina pouka nije da ostanemo zarobljeni u prošlosti, nego da zajednički gradimo društva koja neće ponoviti greške koje su ih prethodno razarala.

- **Tomas Kurbanović, aktivist**

REFLEKSIJA SUDIONIKA

**ZA SVE OSTALO
ŠTO ĆEMO RADITI
U 2026. GODINI...**

PA, VIDJET ĆETE.